

Oslo, 1. februar 2019

Vi er et lite land og det er langt mellom oss.
Å bygge noe sammen krever en opplevelse av fellesskap.
Et fellesskap må igjen ha et språk.
Et språk som skjærer igjennom ytre ulikheter og treffer dypere lag.
Snakker til oss, i sorg, i glede, i krig og fred.
Det minner oss om hvem vi er og hvem vi vil være.
Et språk med evnen til å berøre menneskeligheten i oss.
Det er dette språket som er kultur. Vår kultur.
Musikken mellom oss, sangene våre, er en grunnleggende del av dette språket.

(Tekst: Kari Bremnes, 2013)

INNSPILL TIL KULTURDEPARTEMENTET OM KUNSTNERMELDINGEN 2019

Om NOPA

NOPA, Norsk forening for komponister og tekstforfattere, ble stiftet i 1937.

Våre medlemmer skriver musikk og sangtekster som er med på å gi landet vårt fellesskap, identitet og solidaritet både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Musikk er et språk som krysser hjertegrenser. NOPAs organisasjonsarbeid, sammen med medlemmenes verk, er med på å gjøre Norge til en kulturnasjon. Vi bidrar til å skape identitet som nasjon i en globalisert verden.

NOPAs medlemmer teller i dag 1128. Vi tilstreber å speile det musikalske mangfoldet i vår samtid. Over 80 tillitsvalgte arbeider for å tilrettelegge for livslange kunstnerskap. De besitter 149 verv i

norsk musikkliv. NOPA har styreplasser i forvaltningsselskap og fondsordninger. Vi har representanter i fagutvalg og juryer. Vi er også representert i nordiske og internasjonale nettverk. Medlemmenes verk blir forvaltet av TONO.

NOPA har alltid hatt fokus på å imøtekomme brukere av musikk. Våre verk har blitt distribuert via noter, sveivegrammofon, kringkasting, kassett, CD, mp3-filer og nå strømmetjenester. Vi begynte tidlig på 2000-tallet å tilrettelegge for digital distribusjon av musikk. Vi samarbeider over landegrensene om nye rettferdige forretningsmodeller, teknologi og avregningssystemer, lovverk og håndheving av loven. Bruken av våre verk har aldri vært større. Våre verk spilles i dag på alle kontinenter.

MUSIKK SOM KRAFT I SAMFUNNET

Kulturmeldingen illustrerer at kultur er viktig. Kunstnere har gjennom historien satt store avtrykk i samfunnet vårt. Kunst og kultur bidrar til refleksjon, ytringsfrihet og demokrati. Sanger er ytringer og speiler vårt samfunn. Sanger bidrar til sosialt engasjement og glede. Ved de store hendelsene i våre livsløp står musikk sentralt, i dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse. Barn begynner å synge før de lærer seg å snakke. Musikk anbefales som en viktig del av hverdagen til barn, voksne og eldre.

Musikk genererer adskillige arbeidsplasser, næring og eksport. Festivaler, konsertsteder, kulturhus og kringkasting presenterer musikk for et publikum. Ringvirkningene inn i andre næringer er betydelige. Musikk er en grunnleggende del av Norges kulturarv og er samtidig en av de mest spennende eksportvarene vi har. Musikk setter Norge på verdenskartet.

MUSIKK SOM NÆRING

«Frivillighet» trekkes opp som en av grunnpilarene for kultur i den nye Kulturmeldingen. Vi er enige i at frivillighet er et viktig og positivt aspekt ved det norske samfunnet, men ønsker å påpeke at våre medlemmer som driver kunstnerisk virksomhet er profesjonelle. Man må skille mellom frivillighet, det å ha musikk som hobby og det å være komponist, låtskriver eller tekstforfatter. Frivillighet og hobbyvirksomhet må ikke undergrave det profesjonelle aspektet ved det å være kunstner.

Våre medlemmer er selvstendig næringsdrivende. Det finnes pr i dag ikke en eneste fast stilling i Norge for en komponist, låtskriver eller tekstforfatter. Vederlag for bruk av verk er en forutsetning for inntekten vår. Bestillingsverk, salg av CD'er, noter og sangbøker har også vært en mulig inntektskilde.

Opphavsrett som bærebjelke i kunstnerøkonomien

Kunstnere har rett til rimelig vederlag for sitt arbeid. Dette er lovfestet i den nye åndsverkloven. Håndheving av loven og respekt for opphavsretten er av avgjørende betydning for vår mulighet til å leve av det vi skaper. Vederlag for bruk av våre verk når de distribueres til et publikum må gjelde, uansett teknologi eller plattform. Dersom vi skal tilrettelegge for morgendagens kunstnere, må vi sikre opphavsretten, også i fremtiden. Det vokser opp en generasjon som ikke har noe forhold til opphavsrett, til tross for at dette er pensum i skolene. Lærere som underviser i estetiske fag må ha nødvendig kompetanse i sitt fag.

TONO forvalter våre verk. De sørger for gode avtaler på vegne av opphaverne, tilpasser seg nye brukermønstre og plattformer for bruk av musikk, lisensierer store volum på en enkel måte. Vi må verne om den kollektive forvaltningsmodellen, også i fremtiden. Arrangører av konserter skal i henhold til åndsverkloven betale og innrapportere bruk av musikk til TONO. Vi mener det må settes krav til instanser som mottar statlige overføringer i forhold til rapportering om bruk av musikk til TONO. Vi henviser og stiller oss bak TONOs innspill til Kunstnermeldingen.

Styrke dagens velfungerende ordninger

Ordninger som privatkopieringsvederlaget, Fond for lyd og bilde, Statens Kunstnerstipend, Biblioteksvederlaget og Fondet For Utøvende Kunstnere er alle ordninger som har spilt en avgjørende rolle for karrieren til flere av NOPAs medlemmer. Vi må verne og styrke velfungerende ordninger.

Våre sanger, salmer, popmusikk, filmmusikk og annen instrumentalmusikk må fremføres. Helst av så mange som mulig. Da er vi avhengige av at artister og musikere har gode rammevilkår.

Rikskonsertene var en særdeles viktig institusjon for **produksjon** og fremføring av norsk musikk. Nedleggelsen har rammet frilanserne og norske opphavere til sanglyrikk og musikk hardt. Vi foreslår at det opprettes et organ som sørger for profesjonell aktivitet over hele landet og som et særlig tilbud til landets barne- og ungdomsskoler.

Stipend til sangtekstforfattere

Hvorfor anerkjenner man ikke sanglyrikken i Norge? Er tekstforfattere som Bremnes, Boine, Bjella, Don Martin, Cezinando, Eidsvåg, Egner, Hovland, Mena, Moslått, OnkIP, Prøysen, Preus, Paus, Sunde og Saabye Christensen uten verdi for oss? Pr. i dag er det **ingen** statlige stipend til forfattere av tekster til musikk.

Vi må bevare språket, identiteten og historien som ligger i sangtekstene. Det språklige mangfoldet må leve også i fremtiden. Videre er det viktig at de som skriver på engelsk, og tar musikken med utover landegrensene våre, får støtte. Og om det fortsatt skulle være noen tvil om viktigheten og kraften i sangtekster, henviser vi til vinneren av Nobels litteraturpris 2016, Bob Dylan.

NOPA støtter SVs forslag om å styrke dagens ordning for Statens Kunstnerstipend med 100 nye stipendhjemler. Vi foreslår at 10 av disse stipendene går til sangtekstforfattere. Vi foreslår å opprette en **egen kategori** for forfattere av tekst til musikk

Profesjonell aktivitet i hele landet

Vi er svært positive til at statlige tiltak gir kunstnere over hele landet muligheten til å jobbe med sitt kunstnervirke. Å skape profesjonell aktivitet i hele landet er positivt for alle, også på tvers av bransjer. Det finnes flere eksempler på at kunstnervirke har ført til vekst i det lokale reiseliv m.m. Sangene til Thorbjørn Egner og Terje Formoe har skapt store ringvirkninger for næringslivet i Kristiansand. Men det har tatt mange tiår å komme dit. Kunstneren må ha anstendige rammevilkår over tid for å foredle sitt kunstnerskap. Livslange kunstnerskap formidler erfaring, perspektiv, særpreg, dybde og bestandighet. Kulturarv består av åndsverk som tåler tidens tann. Dette vil også være av stor verdi for barn og unge, som vil få et bredere kulturtilbud enn det som tilbys i dag. Barn og unge fortjener møter med levende kunstnere som fremfører norsk musikk med høy kvalitet.

Egne tiltak for å styrke entreprenørkompetansen

Flere kunstnerorganisasjoner har sett behovet for å øke kompetansen rundt det å være selvstendig næringsdrivende. Ved flere anledninger har man arrangert såkalte «Kontordager» hvor tanken har vært å arrangere minikurs, samtaler og individuelle veiledninger for å styrke kompetansen til kunstnere på dette feltet. Blant temaene som er blitt tatt opp er: hvordan lage sin egen forretningsplan, pensjon, trygderettigheter som frilanser og selvstendig næringsdrivende og skatt. I tillegg trenger kunstnerne inngående kunnskap om kontraktsrett, opphavsrett, selskapsrett, trygderett, arbeidsrett, markedsføring og promotering.

Hvordan kan vi støtte bedre opp om de som skaper innholdet i kreative næringer?

Innovasjon Norge har riktignok kulturell og kreativ næring som et av sine fokusområder. Innovasjon Norge skal bidra til vekst, verdiskapning og arbeidsplasser via økte investeringer i kunst- og kulturproduksjoner. Målgruppen for denne satsningen er imidlertid bedrifter og aksjeselskap med internasjonalt potensiale og et visst volum.

Realiteten er at få av våre medlemmer kan få støtte hos Innovasjon Norge, slik Innovasjon Norge i dag fungerer. Vi foreslår derfor at departementet utreder muligheten for å opprette et lignende statlig organ som kan hjelpe kunstnere og de små næringsforetakene med behov for nettverk, lånegarantier, mikrolån og øvrig støtte.

Musikkbransjen i Norge er styrket. Mange nye arbeidsplasser er opprettet. Men en musikkbransje uten godt kunstnerisk innhold blir meningsløs. Kunstnerne som skaper innhold må også få anstendige rammebetingelser og arbeidsforhold.

DET DIGITALE SAMFUNNET

Digitaliseringen har ført til mange muligheter, men også mange utfordringer. NOPA, og andre bransjeaktører, var tidlig ute med å se mulighetene i digitaliseringen og kjøpte selv aksjer i Phonofile for å tilgjengeliggjøre musikk på nett. At katalogen senere skulle stjeles og legges ut for gratis nedlastning, var ikke en del av planen. Denne, og andre hendelser, har vist at digitaliseringen må håndteres og reguleres.

Digital deling av kreativt innhold må tas på alvor, det være seg fra private brukere, det norske skolesystemet eller på tvers av landegrensener. Opphaveres økonomiske og ideelle rettigheter må ivaretas – også på nett.

Verdigapet (value gap)

Verdigapet er den største utfordringen for den kreative industrien og har kommet i kjølevannet av den omfattende digitaliseringen. Utfordringen knyttet til plattformtjenester som YouTube er at kreativt innhold ofte lastes opp av brukere og generer inntekter til tjenestene, blant annet ved bruk av annonsørinnhold og annen reklame, uten at rettighetshaverne får rettferdig betalt for denne bruken.

I følge en rapport fra IFPI, tjener norsk musikkindustri mer enn dobbelt så mye på salg av vinyl som på YouTube.¹ Det er svært problematisk når vi vet at 9 av 10 nordmenn streamer musikk og at halvparten av disse bruker YouTube som primærkilde til musikk.²

I tillegg til å være en stor utfordring for rettighetshavere og de som representerer disse, skaper situasjonen også ulike konkurransevilkår for plattformtjenestene sammenlignet med lisensierte strømmetjenester som Spotify, som får tilgang til innhold gjennom lisensavtaler med rettighetshavere.

I arbeidet med åndsverkloven ble følgende forslag til ordlyd forelagt Stortingets kulturkomité:

«Leverandører av nettjenester som lagrer og tilgjengeliggjør store mengder verk og annet kreativt innhold lastet opp av brukere, må i samarbeid med rettighetshavere hvis innhold har blitt lastet opp, inngå avtaler om bruken av slike verk.»

¹ IFPI rapport – Musikk salg første halvår 2018: <http://www.ifpi.no/musikk salg-forste-halvar-2018>

² Polaris Nordic – Digital Music in the Nordics: <https://www.tono.no/wp-content/uploads/2018/11/Digital-Music-in-the-Nordics-2018.pdf>

I sin innstilling ga Stortingets kulturkomité en anmodning til regjeringen om å se på verdigap-problematikken. Å sitte stille i båten og vente på en avgjørelse fra EU virker lite fremoverlent for et land som er helt på verdenstoppen som brukere av strømmetjenester. Her er det viktig å ikke bare vente på EU, men også å gå foran som godt eksempel og vedta en bestemmelse som kan lukke verdigapet og sørge for at komponister og tekstforfattere i Norge kan leve av det de skaper.

Bærekraftige digitale forretningsmodeller for de som skaper innhold.

Eksisterende forretningsmodeller for strømming bærer preg av minimal transparens og uoversiktlige pengestrømmer. Algoritmer og manipulering av metadata har medført at flere norske musikkorganisasjoner har gått til anmeldelse av strømmetjenesten TIDAL. Saken ligger i dag hos Økokrim. Dette understreker behovet for en regulering av det digitale samfunnet. Norsk lov må også gjelde her. Nettet har fungert som et fristed for alvorlig kriminalitet. De store plattformtjenestene fraskriver seg alt ansvar. Flere norske musikkorganisasjoner samarbeider om å endre forretningsmodellene slik at avstanden fra den som skaper innhold til lytteren som betaler for musikk blir mindre. Det er et krevende arbeide.

User-centric

Dagens strømmeøkonomi bygger på en såkalt pro-rata modell, noe som innebærer at pengene fordeles basert på markedsandeler – ikke basert på abonnement eller bruker. Det betyr at det ikke er noen sammenheng mellom en Spotify-abonnents lytting og fordelingen av den samme abonnentens betaling. Alle penger havner i samme pott, for deretter å fordeles basert på andeler. I tillegg fordeles pengene basert på én 30-sekunders enhet. Det vil si: Man får registrert én strømming ved avspilt 30 sekunder, uten noe skille på om låten totalt teller to minutter eller seks minutter. Til sammen tror vi at dette har ført til en økende konsentrasjon i toppen av kurven og vanskeligere økonomiske rammer for et flertall av artister, komponister, tekstforfattere, musikkforleggere og uavhengige plateselskap.

Forslaget vårt er en brukersentrert utbetaling (user-centric), hvor beløpet som betales for strømmeabonnement går til de artistene og opphaverne det høres på. Hører man kun på én lokal artist en måned, vil den artisten og opphaverne som har laget tekst og musikk få hele månedens bidrag. En større bevissthet rundt hvem publikum betaler til vil bidra til økt betalingsvilje for musikk på nett. Dessuten vil et slikt tiltak vil bidra kraftig til økt transparens og tillit i en sektor som den siste tiden har fått demonstrert hvordan økonomi, metadata og tall kan manipuleres og trikses med.

NORSKANDEL

Andelen norsk musikk som spilles i kringkasting og i strømmetjenester er synkende. Et globalt digitalt marked og internasjonale aktører som underbyr norske kunstnere utfordrer det rike musikklivet vi har lagt til rette for gjennom kulturskoler, utdanningsinstitusjoner og støtteordninger for norske kunstnere. Vi ønsker økt norskandel i kringkasting, strømmetjenester, kor, korps og orkestre og hos den enkelte musikkbruker.

Norsk musikk er en av våre viktigste kulturelle bærebjelker og er avgjørende for utviklingen av felles identitet og språk. Vi har forslag til flere tiltak som kan tilrettelegge for morgendagens komponister og tekstforfattere.

Radio er den viktigste kilden til nordmenn for å oppdage ny musikk.³ Med DAB forsvant konsesjonen fra staten som blant annet påla P4 og Radio Norge å spille minst 35 % norsk musikk. Det er derfor avgjørende for oss at de som har redaksjonelt ansvar, pålegges et samfunnsansvar og øker norskandelen.

³ Polaris Nordic – Digital Music in the Nordics: https://www.tono.no/nordmenn-oppdager-ny-musikk-oftest-pa-radio/?fbclid=IwAR1Kud0NNbYjatQ6PsQyOQZddnbngNzq9aFt-r0IJ8KC0_b0JtuTJySk30k

NRK-lisensen bør derfor erstattes med en medieavgift som fordeles på flere aktører. NOPA foreslår å låse en viss prosentandel av denne avgiften til de som lager musikken, for vi registrerer at en stadig mindre andel av NRK-lisensen går til TONO – samtidig som NRK bruker mer og mer musikk. NOPA ønsker å øke verdien av musikk, og en god start ville være at statskanalen – og andre kanaler som blir omfattet av den nye ordningen – lar komponister og sangtekstforfattere få ta del i samme lønnsutvikling som samfunnet for øvrig.

Vi mener det bør stilles krav til institusjoner som mottar statlig støtte på rapportering for andel norsk musikk. Dersom vi ønsker et vitalt og mangfoldig norsk musikkliv og vekst i kreative næringer, må vi føre en langsiktig kunstnerpolitikk. Politiske grep som føringer for tildeling, krav til rapportering og øremerking av midler koster ikke penger, men kan bidra til at norsk musikk kan beholde en sterk posisjon i fremtiden.

SOSIALE RETTIGHETER

Sykepenger

Mange kunstnere er helt eller delvis selvstendig næringsdrivende og har ikke rett til sykepenger de første 16 dagene av en sykemeldingsperiode, og får deretter ikke mer enn 75 % av sykepengegrunnlaget. Frivillig tilleggforsikring er oftest for dyr for denne gruppen. Folketrygdloven må derfor endres slik at selvstendig næringsdrivende kunstnere får rett til 100 % dekning fra første sykedag.

Pensjon

Videre har frilansere og selvstendig næringsdrivende kunstnere dårlige pensjonsordninger. Vi mener man må ha krav på opptjening av tjenestepensjon også på korte ansettelsler, lav ansettelsesgrad og lave inntekter. Pensjon fra første dag og første krone, med rett til å få med seg opptjent pensjonskapital uavhengig av lengden på arbeidsforholdet, er avgjørende for at mange kunstnere skal kunne sikres et minimum av pensjonsrettigheter utover Folketrygden.

Vi ønsker også endringer i reglene om skattefavisert pensjonsspareordning for selvstendig næringsdrivende, slik at også næringsdrivende med lave inntekter får en reell mulighet til pensjonssparing. Slik vi har forstått det, bør mange av våre selvstendig næringsdrivende heller prioritere å ta ut inntekt som gir opptjening i Folketrygden enn å velge en IPS løsning med utsatt skatt. Det bør utredes hvilken effekt dagens ordning har for kunstnere med lave inntekter.

For å sikre selvstendig næringsdrivende bedre pensjonsordninger bør man også vurdere en mulig innføring av tjenestepensjon på oppdrag, stipender etc. Det bør i den forbindelse utredes hvordan pensjonslovgivningen kan tilrettelegge for en god samordning av pensjonsopptjening for de med kombinasjonsinntekt fra ulike tilknytningsformer. Vi mener den langsiktige målsettingen bør være å muliggjøre en egen pensjonskonto, hos selvvalgt leverandør, hvor man kan samle alle ulike typer pensjon fra alle ulike tilknytningsformer.

Startlån

Kunstnere er, som nevnt ovenfor, som regel frilansere. Som frilansere sliter mange med å få huslån og komme seg inn i boligmarkedet. Resultatet er at mange havner «utenfor» i forhold til andre i samfunnet – også her.

Husbanken opererer med en ordning om startlån og tilskudd for personer som ikke får lån i vanlig bank til kjøp av bolig, og som ikke har mulighet til å spare. NOPA foreslår at lånet åpnes opp for kunstnere.

Til sist

I et samfunn der kunstig intelligens, algoritmer og roboter får større og større plass i våre liv, blir det enda viktigere å holde tak i det menneskelige - etikk og estetikk - hvordan vi skal klare å leve med hverandre. Vi må skape gode møteplasser for opplevelse av kunst og vi må legge til rette for livslange kunstnerskap.

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'I' followed by 'Kindem'.

Ingrid Kindem
Styreleder